

„Slovenský hlas v Ríme“ – 60. rokov od založenia Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda

Beáta Katrebová Blehová

15. septembra 2023 ✝ Cirkev História

Dnes, 15. septembra 2023, si pripomíname 60. výročie od založenia Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda v Ríme – jednej z najvýznamnejších inštitúcií slovenského exilu v období studenej vojny. Založenie tohto excelentného centra slobodného slovenského duchovného, kultúrneho a vedeckého života, ktoré v istom zmysle suplovalo neexistujúcu slovenskú diplomaciu a biskupskú konferenciu, bolo možné len sústredeným úsilím niekoľkých osobností slovenskej diaspóry za podpory slovenských katolíkov v celom vtedajšom slobodnom svete.

Zdroj: archív autorky, B. Katrebovej Blehovej

Myšlienka založiť ústav ako duchovné centrum slovenských katolíkov je staršieho dátumu a siaha do obdobia po skončení II. svetovej vojny. V prvých povojnových rokoch o vzniku kultúrno-duchovného centra uvažoval už Ignác Zelenka, knihovník Vatikánskej apoštolskej knižnice, ktorý na pôde Ríma začal vydávať vôbec prvé katolícke periodikum v slovenčine. V podobnom duchu uvažoval aj spisovateľ a matičiar Jozef Cíger Hronský, ktorý prvé dva povojnové roky strávil v Taliansku, kde prehĺbil svoju katolícku vieru.

Keď po februárovom komunistickom prevrate začali do Ríma prúdiť katolícki duchovní, rehoľníci, seminaristi či laici, sa úloha Večného mesta ako centra slovenského katolíckeho života umocnila. V apríli 1951, po vyše dvojročných pobytoch v koncentračných táboroch a väzniciach, emigroval do Ríma Anton Botek, povojnový šéfredaktor *Katolíckych novín* a riaditeľ Ústrednej katolíckej kancelárie, založenej slovenskými biskupmi ako nástroj evanjelizácie a súčasti Katolíckej akcie. V Ríme 1. novembra 1951 obnovil činnosť Ústrednej katolíckej kancelárie, ktorá bola násilným, policajno-administratívnym zákrokom v novembri 1948 rozpustená.

Obnovená inštitúcia, premenovaná na Slovenské katolícke ústredie v zahraničí (*Centrum Catholicum Slovaca in exteris*) informovala tzv. slobodný svet o perzekúciách katolíckej Cirkvi na Slovensku a pomáhala potrebám slovenskej emigrácie. V roku 1952 sa Botek stal prvým slovenským zástupcom Najvyššej

radu pre emigráciu pri Posvätnéj konzistoriálnej kongregácii. Mal na starosti slovenské katolícke misie, ktoré na základe Apoštolskej konštitúcie *Exsul familia* promulgovanej pápežom Piom XII. 1. augusta 1952 začali v zahraničí postupne vznikať. Po strastiplnom úteku cez železnú oponu prišiel 6. júla 1953 do Ríma Štefan Náhalka, tajomník spišského biskupa Jána Vojtaššáka a profesor spišského bohosloveckého seminára, po ktorom československá Štátna bezpečnosť tri roky neúspešne pátrala.

Po Botekovom odchode do Kanady v roku 1957 prevzal vedenie ústredia a stal sa kľúčovou osobnosťou slovenského katolíckeho exilu. Náhalka si dobre uvedomoval, že v časoch tvrdých obmedzení pre počty bohoslovcov v komunistickom Československu sa formácia budúcich kňazov musela uskutočniť aj na rímskej pôde. Bol hnacím motorom náročného projektu a vklad jeho osobnosti do zápasu o ústav bol zásadný. Stal sa zakladajúcim rektorom ústavu, na jeho pôde organizoval pravidelné stretnutia kňazov a misionárov, zastrešoval kňazský dorast ako aj ostatnú kultúrnu a vedeckú činnosť ustanovizne.

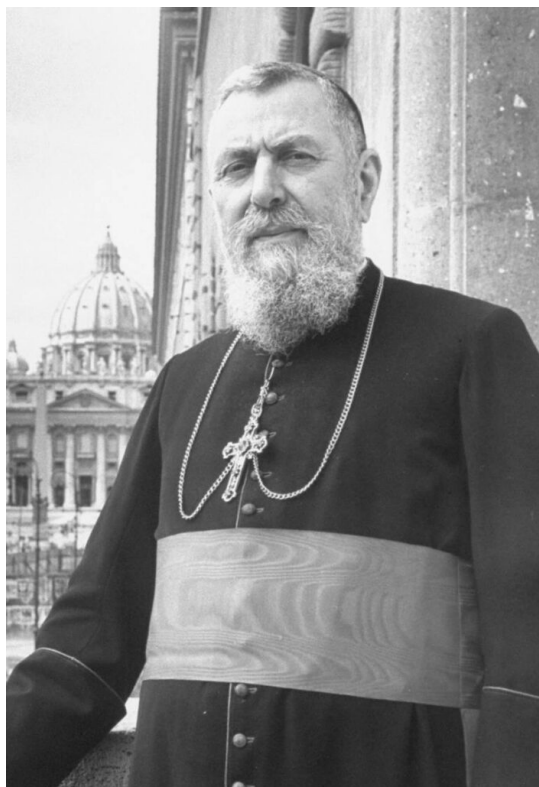

Pápež Ján XXIII.

zdroj: Štefan Náhalka, ed.: Pamätnica Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda. Rím:
Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda v Ríme, 1973.

Konkrétne porady, ktoré napokon vyústili do realizácie slovenského ústavu – v pôvodných plánoch nazvaného aj ako Cyrilomethodianum – sa uskutočnili v roku 1959. Pri realizácii diela bol od začiatku nápomocný americký biskup slovenského pôvodu Andrej Gregor Grutka, menovaný pápežom Piom XII. za biskupa diecézy Gary v USA v roku 1956. Biskup Grutka zorganizoval finančné zbierky na stavbu budovy a začiatkom decembra 1962 po zdĺhavom cirkevnom a úradnom schvaľovaní posvätil pozemok patriaci do suburbikárnej diecézy Porto e Santa Rufina (čiže mimo Rímskej diecézy) a urobil prvý výkop. Jeho zásluha na vybudovaní a udržiavaní ústavu je neoceniteľná. Aj z tohto dôvodu bol Svätou stolicou poverený jeho protektorom. V archíve ústavu v Ríme je zachovaná časť jeho korešpondencie s Náhalkom, ktorá dokazuje, že pravidelne posielal nemalé finančné prostriedky na chod ustanovizne.

O vznik Ústavu sa významnou mierou zaslúžil aj Jozef Tomko, neskorší kardinál, ktorý počas cesty po americkom kontinente získal podporu vplyvných slovensko-amerických katolíckych inštitúcií, predovšetkým benediktínskeho opátstva sv. Andreja-Svorada v Clevelande na čele s opátom Teodorom Kojišom, či Združenia slovenských katolíkov v Amerike. Bez podpory americko-slovenských katolíkov by realizácia projektu bola nemysliteľná.

Francúzsky kardinál Eugene Tisserant, prefekt Kongregácie pre východnú cirkev

zdroj: wikimedia commons

Podobne treba spomenúť aj vplyvného francúzskeho kardinála Eugena Tisseranta, prefekta Kongregácie pre východnú cirkev, ktorý súhlasil, aby sa stavba realizovala v ním spravovanej diecéze a svoj postoj dokázal obhájiť napriek tlakom zo strany Rímskej kúrie. Spoločným menovateľom snáh o znemožnenie realizácie projektu boli predstavitelia českého katolíckeho exilu, najmä vicerektor Nepomucena Josef Bezdíček, ktorý úsilie o vybudovanie ústavu vnímal ako „slovenský separatizmus“.

Na základe tlaku strany časti českého exilu sa stavba ústavu mohla uskutočniť len mimo hraníc Rímskej diecézy. Niekoľkoročný zápas o ústav bol úspešne zavŕšený posvätením základného kameňa pápežom Jánom XXIII. dňa 13. mája 1963. V predvečer cyrilometodských osláv sa 14. septembra 1963 v Apoštolskom paláci za prítomnosti nového pápeža Pavla VI. konala slávnostná audiencia pre Slovákov. Dňa 15. septembra bol Ústav slávnostne otvorený sv. omšou, ktorú celebroid kardinál Tisserant.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/slovensky-hlas-v-rime-60-rokov-od-zalozenia-slovenskeho-ustavu-sv-cyryla-a-metoda/>